

Søknad – Byregion Fase 2

Søknadsnr.	2015-0024	Søknadsår	2015	Arkivsak
Støtteordning	Utviklingsprogrammet for byregioner fase 2 (2015-2017)			
Prosjektnavn	Samspill og regional vekstkraft i Tromsøregionen			

Kort beskrivelse

Temavalget for fase 2 i «Samspill og regional vekstkraft i Tromsøregionen» bygger på NIBRs samfunnsanalyse og politiske vedtak i de fem kommunene.

Hovedtema: Innovasjon og næringsutvikling i Tromsøregionen, med følgende deltema:

1. Mat fra sjø og land
2. Opplevelsesnæringer
3. Industrimiljø og næringsklynger

Disse tre næringsområdene har vekstmuligheter og er relevante for alle kommunene i regionen. Det er flere koblinger mellom deltemaene.

Strategiene og tiltakene går ut på å styrke veksten.

Prosjektbeskrivelse

I den helhetlige samfunnsanalysen av Tromsøregionen fra fase 1 (vedlegg), som i tillegg til bykommunen Tromsø består av omlandkommunene: Karlsøy, Balsfjord, Lyngen og Storfjord, går det klart fram av dette er en monosentrisk region. Tromsø er en allsidig kompetanse- og serviceby, mens omlandkommunene har sin basis i fiskeri- og landbruksnæringene. Over 75% av regionens innbyggere bor i Tromsøs byområde, 85% i kommunen, og 89% av arbeidsplassene finnes i bykommunen. Befolkningsutviklingen i Tromsøregionen har vært preget av en kraftig vekst i byen og en tilbakegang i omlandkommunene. Tromsø har vært det absolutt viktigste tilflytterstedet. Over 60% av alle som har flyttet fra Karlsøy har slått seg ned i Tromsø. Selv om andelen er litt lavere i de andre omlandkommunene, er mønsteret klart. Av de som har flyttet fra Tromsø har kun 5% flyttet til de fire omlandkommunene, mens 35% har havnet i Osloregionen.

Det interessante er at de siste fem årene har det skjedd et brudd i dette flyttemønsteret. Det er nå balanse i inn- og utflyttingen mellom Tromsø og omlandkommunene. Balsfjord og Storfjord har nettoinnflytting fra Tromsø, mens Karlsøy og Lyngen fortsatt har nettoutflytting til Tromsø.

På grunn av lange avstander og en del mangler når det gjelder kommunikasjoner er ikke Tromsøregionen en fullt ut integrert arbeidsmarkedsregion. Kun vel 5% av jobbene i Tromsø besettes av pendlere. Likevel er det omlag 900 yrkesaktive fra omlandkommunene som arbeider i Tromsø. I disse kommunene utgjør pendlerne til Tromsø derimot 15 – 20% av arbeidsstyrken. Vi mangler dokumentasjon om det har skjedd en økning av innpendlingen til Tromsø i de seinere år.

Innovasjon og næringsutvikling

NIBR-rapporten dokumenterer at omlandskommunene er preget av næringsaktiviteter som har sitt utspring i primærnæringene. Tromsø har derimot sin tyngde i de mange tjenesteytende næringene. I en artikkel i Plan 2/2015 (vedlegg), med samme tittel som vårt ByR-prosjektet, oppsummerer forfatterne av NIBR-rapporten og prosjektleder i Tromsøregionen både sentrale trekk fra den samfunnsmessige helhetsanalysen og konklusjoner om hva som er aktuelle tema å fokusere på i fase 2. Mye av virksomheten er knyttet til innovasjon og næringsutvikling som vil kunne føre til økonomisk vekst i hele Tromsøregionen.

Illustrasjon i NIBR-rapporten (s. 134) av næringsområder med særlige fortrinn og potensialer, er utgangspunktet for temavalget.

Mat fra sjø og land og opplevelsesnæringene står sentralt i denne modellen og vil derfor inngå i oppfølgingen av prosjektet. Selv om er dokumentert tilbakegang i sysselsettingen landbruk og fiske, inkludert næringsmiddelindustri, er det noen nye trekk på gang. Verdiskapingen, spesielt innenfor oppdrettsnæringen har økt og den nye kystzoneplanen for Tromsøregionen, som er inne i slutfasen, foreslår mange nye oppdrettslokaliteter, spesielt i Tromsø og Karlsøy. Når det samtidig også er dokumentert i en rapport fra NOFIMA , at havbruk gir betydelig regionale ringvirkninger i annen industri og tjenesteytende næringer, peker dette klart i retning av eksportorientert vekst og økt verdiskaping. Nye kvalitetsprodukt og spesialiteter på matvaresida, som Alpe- og Lyngenlam, nye oster fra Balsfjord og ulike fiskeprodukt fra yttersida ol., er også med på å tegne et spennende innovasjonsbilde.

Opplevelsesnæringene, inkludert reiseliv og kultur næringen, er også et spennende næringsområde med vekstmuligheter i hele Tromsøregionen. De har gode koblinger med Tromsø som destinasjons- og kultursenter og et omland med et mangfold av naturopplevelsesmuligheter. Med utgangspunkt i lys, fjell, fjord og kyst kan regionen frambringe det meste hele året. Det kan nevnes at vinterturismen, inkludert festivaler, har nesten like mange overnattinger i Tromsø som sommerturismen.

Arktiske vinteropplevelser er et interessant konsept. Lokal mat og kultur er sentral ingredienser og koblingsaktiviteter i opplevelsesnæringen. En hovedutfordring er å få flere lønnsomme bedrifter. I ByR-prosjektet blir oppgaven å utvikle strategier og fellestiltak som styrker grunnlaget for en innovativ næringsutvikling.

Et tredje deltema knyttet til innovasjon og næringsutvikling som vi i fase 2 ønsker å utvikle videre er: Industrimiljø og næringsklynger. Som det går fram av Strategisk næringsplan for Tromsø kommune (2013), er det flere mer eller mindre fungerende næringsklynger i Tromsø. I omlandskommunene er det noen dynamiske industrimiljø med Furufalten som det mest kjente. Samtidig arbeides det med å etablere et nettverk knyttet til «Industribeltet Troms», dvs fra Lyngen via Storfjord til Balsfjord. Spørsmålet om disse industrimiljøene og flere andre bedrifter i regionen kan utvikle seg til næringsklynger med felles strategier, er en del av fokusområdet i fase 2.

At FoU-miljøet i Tromsø, sammen med næringslivet og virkemiddelapparatet, bør inngå i et slikt innovasjonsarbeid, er innlysende. På dette området kreves det innhenting av ny kunnskap. Poenget

er at næringsklynger ikke må bare bli et honnørord, men et operativt redskap som bidrar til regional verdiskaping.

Spørsmålet om felles møteplasser, fagarbeidere og nye gründere vil naturlig komme opp i en slik sammenheng. Det er også mulig å profilere Tromsøregionen med utgangspunkt i de nevnte næringsaktivitetene.

I fase 2 av «Samspill og regional vekstkraft i Tromsøregionen» skal det utarbeides strategier og tiltak innenfor de tre temaområdene. På det nåværende tidspunkt kan vi ikke si med sikkerhet hva strategiene, og spesielt tiltakene, kommer til å gå ut på. Det har sammenheng med at næringslivet må inn på banen i sterkere grad enn i fase 1. Deres synspunkter og behov må tas i betraktning. Planen er de skal inn i det nye prosjektstyre og det skal etableres tema/arbeidsgrupper for de tre temaområdene. I disse vil aktører fra næringslivet ha en sentral plass.

Likevel kan vi antyde noen strategier og mulige tiltak for fase 2. Av prosjektplanen går det også fram hvordan prosessen framover er planlagt.

Hovedmålet for hele ByR-prosjektet for Tromsøregionen, slik det ble formulert av prosjektstyret i juni 2014 er:

Skape grunnlag for økonomisk vekst i hele Tromsøregionen

Den overordnet felles hovedstrategien for fase 2 har sitt utgangspunkt i dette hovedmålet:

Gjennom nyskaping å utvikle fellesaktiviteter som skaper grunnlag for økt verdiskaping i privat virksomhet hele Tromsøregionen.

Delstrategier knyttet til de tre temaområdene, kan være:

1. Utnytte de naturgitte fortrinnene for bærekraftig matproduksjon til økt eksportorientert verdiskaping.
2. Utvikle flere merkevarer på matområdet som profilerer Tromsøregionen og som opplevelsesnæringene kan dra veksler på.
3. Bidra til å få til større ringvirkninger av matvareproduksjonen i form av ny industrivirksomhet, relaterte næringer og kunnskapsutvikling.
4. Kartlegge barrierer og bidra til å forberede infrastrukturtiltak som gjør at aktørene innenfor opplevelsesnæringene kan utvikle lønnsomme bedrifter.
5. Etablere møtearenaer og flere nettverk som styrker grunnlaget en ekspansiv næring med betydelige utviklingsmuligheter.
6. Undersøke rammebetingelser og konkurrenter til opplevelsesnæringene.
7. Arbeide aktivt for å skape er grunnlag for å utvikle en eller flere næringsklynger med felles utviklings- og profileringsstrategier.
8. Gjennomføre en faglig analyse som framhever hva som er styrken og de kritiske suksessfaktorene ved næringsklynger sett i lys av situasjonen i Tromsøregionen.

9. Finne ut hvilke tiltak som må til for at industrimiljø skal bli dynamiske næringsklynger og hva som skal til for at andre bedrifter, inkludert gründerbedrifter, skal kunne bli en del av framtidige næringsklynger i Tromsøregionen.

De tre første strategiforslagene er knyttet til mat fra sjø og land. De tre neste til opplevelsesnæringene og de tre siste til industrimiljø og næringsklynger.

(Tiltak, aktiviteter, milepæler ol opplyses om utover i søknaden)

Deltatt i fase 1 av Utviklingsprogrammet for byregioner: Ja

Vilkårene i fase 1 med kr. 800 000,- fra KMD og kr. 50 000,- fra hver av de fem kommunene er oppfylt. Det gjelder egeninnsatsen som dekker resten av den lokale egenandelen.

For fase 2 foreligger det et budsjettforslag (vedlegg) som oppfyller kravene om at 50% dekkes lokalt i form av støtte og eget arbeid.

Kontaktopplysninger

Funksjon	Navn	Adresse/poststed	Mobil
Søker / Prosjekteier	Tromsø kommune Org.nr:940101808	Rådhusgt. 2 9299 TROMSØ	-
Kontakt- person	Magne Amundsen (næringssjef)	Rådhuset 9299 TROMSØ	95145184
Prosjekt- leder	Jan Einar Reiersen	Rådhuset Rådhusgt. 2 9008 TROMSØ	90883183

Geografi

1902-Tromsø, 1933-Balsfjord, 1936-Karlsøy, 1938-Lyngen, 1939-Storfjord

Spesifikasjon

Bakgrunn

Tromsø kommune inviterte i des. 2013 nabokommunene Karlsøy, Balsfjord, Lyngen og Storfjord til å bli med i ByR-prosjektet. Alle kommunene vedtok å være med i arbeidet med prosjektet: "Samspill og regional vekstkraft Tromsøregionen". Felles utviklingsutfordringer ble oppfattet som et godt grunnlag for å styrke det regionale utviklingsarbeidet.

I fase 1 av det nasjonale "Utviklingsprogramm for byregioner", har Tromsøregionen ble det satt i gang mange prosesser og det er utarbeidet en svært nyttig helhetlig samfunnsanalyse (NIBR-rapport 2015:4), som alle parter ønsker å følge opp og bruke i sitt plan- og utviklingsarbeid.

Det er både etablert gode politiske og mange faglige kontakter innad i regionen, og det er gjennom nettverkssamlinger og andre møter utviklet nyttige forbindelser med andre byregioner. Det kan også nevnes at statsråd Jan Tore Sanner hadde et eget møte med prosjekt 2. juli 2014.

Alle fem kommunene i Tromsøregionen har vedtatt å fortsette samarbeidet i en fase 2 (diverse vedlegg). Med samfunnsanalysen som felles kunnskapsplattform, ønsker vi å konkretisere arbeidet med regional vekstkraft. Her ligger hovedutfordringen. NIBR-rapporten påpeker at det regionens mange fortrinn gir vekstmuligheter. Tromsø et den store vekstkraftige kunnskaps- og

kompetansebyen mens omlandskommunene har relativt få innbyggere, men mange typer av naturressurser med utviklingsmuligheter.

Samtidig må det også nevnes at samfunnsanalysen vil bli brukt aktivt i forbindelse med utredningsarbeidet om kommunereformen, som omfatter de samme fem kommunene. Ønske om og behovet for å følge opp det regionale samarbeidet i fase 2, er også formulert inn i samfunnsdelen av den nye kommuneplanen for Tromsø kommune, som nå er ute til høring. (<http://www.tromso.kommune.no/kommuneplanen.331381.no.html>)

I tillegg kan nevnes at forskerne fra NIBR og prosjektleder har skrevet en artikkel i Plan 2/2015, som oppsummerer arbeidet og setter det inn i større regional sammenheng.

Den meget solide politiske forankringen av prosjektet i fase 1 er det ønskelig å videreutvikle, samtidig som næringslivet og andre samfunnsaktører i trekkes mer med i arbeidet både i styresammenheng og det mer operative arbeidet knyttet til de utvalgte temaområdene.

Prosjekt mål

Mens vi i fase 1 hadde et prosjekt mål knyttet til å få utarbeidet en felles kunnskapsplattform gjennom en helhetlig samfunnsanalyse og få til en solid politisk forankring, er prosjekt målet for fase 2:

Gjennom nyskaping å utvikle fellesaktiviteter som skaper grunnlag for vekst i privat sektor i hele Tromsøregionen.

Dette skal gjøres ved at de nye tiltakene som settes i gang i prosjektperioden, blir etterprøvbare så langt det lar seg gjøre. Det kan eksempelvis dreie seg om det blir etablert nye nettverk/næringsklynger, eller nye bedrifter har knyttet seg til eksisterende næringsmiljø og hva disse bedriftene hver seg og samlet sett har fått ut av samarbeidet.

Om nye arenaer, som Kystens hus i Tromsø som åpner høsten 2015, fungerer som en lokal og regional utviklingskatalysator for både sjømatnæringen, annen matproduksjon og opplevelsesnæringene, er også være et mulig etterprøvbart delmål.

Om kunnskapen fra prosjektet, som i fase 1, blir brukt i kommunale og regionale/fylkeskommunale planer, er også et klart etterprøvbart mål.

I tilknytning til de tre deltemaene, vil det også være flere resultatmål. Som påpekt, har vi i prosjektet lagt vekt på at de nærings- og samfunnsaktørene som skal inngå i disse temagruppene skal være med på formulere de mer spesifikke delmålene og strategiene, er det vanskelig å være mer konkret enn det som går fram av selve prosjektbeskrivelsen. Vi vil selvsagt være oppmerksom på de spesifikasjonene som nevnes.

Vi er av den klare oppfatningen av at ByR-prosjektet samlet sett kan bidra til å dokumentere det KMD ønsker å få belyst gjennom programmet. I fase 1 har vi langt på veg vist at Tromsø i de seinere år ikke har vokst på bekostning av omlandskommunene (se artikkel i Plan 2/2015)). Om byen er et

lokomotiv eller motor for omlandet, som bidrar til regional vekstkraft, vil vi trolig kunne etterprøve for de aktuelle næringene når fase 2 er gjennomført.

Forankring

ByR-prosjektet er som nevnt forankret i alle fem kommunene både gjennom vedtak og deltakelse i styringsgruppen for prosjektet. Prosjektleder har utarbeidet et notat som oppsummerer fase 1 i ByR-prosjektet og som er lagt til grunn for saksbehandlingen i kommunene (diverse vedlegg).

Det foreligger brev fra Næringsforeningen i Tromsregionen hvor de ønsker å delta aktivt i fase 2 i ByR-prosjektet (vedlegg). Gjennom samtaler med sentrale aktører i Industribeltet Troms og Universitet i Tromsø, virkemiddelapparatet og andre peker klart i retning av at de også vil delta.

Det kan i den forbindelse nevnes at næringslivet, virkemiddelapparatet, FoU-miljøet og andre samfunnsaktører fra hele Tromsøregionen var med på det bredt anlagte fokusmøtet i forbindelse arbeidet med den helhetlige samfunnsanalysen i november 2014. De gav da uttrykk for at de var interessert i tematikken og arbeidet framover.

Prosjektorganisering

Prosjektstyre for fase 2 vil trolig få følgende sammensetning:

11 medlemmer med personlige varamedlemmer bestående av:

- Ordfører/byråd eller administrativ toppleder fra hver av de fem kommunene
- En fra henholdsvis Næringsforeningen i Tromsøregionen, Industribeltet Troms og FoU-miljøet i Tromsø
- En fra hvert av de tre temaområdene

Prosjektleder fra Tromsø kommune.

Temagrupper: Sammensetning avklares i forbindelse med etableringen. Disse vil få et sterkt innslag fra det private næringsliv.

Samarbeidspartnere

Utenom de samarbeidspartnerne som inngår i prosjektarbeidet, vil vi samarbeidet med følgende i Utviklingsprogrammet for byregioner:

Harstad, Bodø og Kristiansand.

I tillegg vil Finnsnesregionen, som tar sikte komme med i fase 2, og Troms fylkeskommune være viktige samarbeidspartnere.

Vi tar det også for gitt at samarbeidet med Distriktssenteret og KMD fortsetter.

Aktiviteter

Vi har utarbeidet et eget aktivitets- og framdriftsskjema (vedlegg). Fra det kan vi nevne følgende aktiviteter:

- Konstituere nytt styre

- Etablere de tre temagruppene
- Anbud for ny kunnskapsinnhenting (innovasjon og næringsklynger)
- Gjennomføre analysearbeid knyttet til industrimiljø og næringsklynger
- Etablere nettverksgrupper og delta i nettverkssamlinger lokalt og nasjonalt
- Profileringsarbeid
- Felles kommunestyremøte
- Prosjektavslutning
- Egenevaluering

Målgrupper

De viktigste målgruppene er:

- Eksisterende bedrifter innenfor de utvalgte temaområdene
- Gründere og nye innovasjonsaktører
- Næringsorganisasjoner
- Kommunepolitikere
- Kommuneadministrasjon (knyttet til plan-, nærings- og utviklingsarbeid)
- Uvalgte innovasjonsmiljø
- Fylkeskommunen, inkludert Innovasjon Norge
- Regionrådene (Tromsøområdet regionråd og Nord-Troms regionråd)

Resultat

Følgende resultat forventes:

1. Ny kunnskapsrapport om betydning av og muligheter for utviklingen av industrimiljø og næringsklynger i Tromsøregionen.
2. Etablering av flere nettverk i tilknytning til de tre temaområdene.
3. Utvikling av de nye samhandlingsarenaer.
4. Konkrete eksempler vekst i næringslivet knyttet til ByR-prosjektet
5. Bruk av kunnskap for prosjektet i kommunal og fylkeskommunal planlegging og utviklingsarbeid.

Effekter

Større forståelse for både å ser at:

- Næringsutvikling i en byregion må sees i en regional kontekst, hvor både by og omland henger sammen.

- Byens vekst trenger nødvendigvis ikke gå på bekostning av omlandet

- Felles profilering av hele Tromsøregionen, eksempelvis som Arktisk hovedstadsregion, skaper oppmerksomhet og interesse som kan bukes både i markedsføring produkter og få flere besøkende.

Tids- og kostnadsplan

Tidsplan

Aktivitets- og framdriftsplan er vedlagt

Kostnadsplan/budsjett

Tittel	2015	2016	2017	SUM
	700 000	2 400 000	2 400 000	5 500 000
Sum kostnad	700 000	2 400 000	2 400 000	5 500 000

Fordeling av kostander på budsjettposter som dekkes av KMD;

1. Kunnskapsinnhenting (Konsulent)	kr. 750 000
2. Prosjektledelse (ekstern 2016 - 17)	kr. 1 100 000
3. Timekompensasjon for private	kr. 300 000
4. Reiser og møter	kr. 200 000
5. Profilering	kr. 150 000
6. Felles kommunestyremøte	kr. 200 000
7. Uforutsette utgifter	kr. 50 000

Følgende budsjettposter dekkes av lokale budsjettmidler og gjennom eget arbeid. Disse utgjør til sammen 50 % av de samlede kostnadene i hele prosjektet, fase 2.

- Datainnsamling i kommunene
- Møter i styringsgruppen
- Temagrupper
- Nettverkssamling lokalt og nasjonalt
- Prosjektledelse i 2015 og deler av 2016

«Kostnadene skal spesifiseres, jf. punkt 4 i Utlysningen»

Finansieringsplan

Tittel	2015	2016	2017	SUM
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	350 000	1 200 000	1 200 000	2 750 000
Kommunene (egen timeinnsats)	300 000	1 100 000	1 100 000	2 500 000
Kommunene i regionen (støtte)	50 000	100 000	100 000	250 000
Sum finansiering	700 000	2 400 000	2 400 000	5 500 000

Dersom det viser seg at det er behov for tilleggsfinansiering, vil vi søke kommunene og Troms fylkeskommune.

(Samlet budsjettforslag -vedlegg)

«Byregionens egenfinansiering skal spesifiseres, jf. punkt 4 i Utlysningen»

Vedleggsliste

Dokumentnavn	Filstørrelse	Dato
Aktivitets - og framdriftsplan.xlsx	13 447	27.04.2015
Balsfjord -vedtak fase 2.pdf	128 316	27.04.2015
budsjettforslag fase 2.xlsx	11 027	04.05.2015
ByR- oppsummering 2015.docx	194 184	27.04.2015
Karlsøy vedtak om forlengelse.pdf	61 766	27.04.2015
Lyngen kommune -vedtak fase II.pdf	195 681	27.04.2015
NIBR-rapport_2015-4.pdf	4 768 284	27.04.2015
Næringsforeningen - deltakelse i fase 2.pdf	525 116	04.05.2015
PLAN 2-2015-5 - Johansen mfl.pdf	2 553 871	27.04.2015
Storfjord - vedtak om fase 2.pdf	293 964	27.04.2015
Tromsø kommune -byrådet - forlengelse.pdf	80 174	27.04.2015
Tromsø kommune -byrådet - forlengelse.pdf	80 174	04.05.2015